

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018–2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kryštof Kašík

**Role přípravné třídy pro děti s odkladem školní docházky
v Praze 9**

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Martina Bürgerová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2018–2021

BACHELOR THESIS

Kryštof Kašík

**The role of the preparatory class for children with
postponement of compulsory school attendance in Prague 9**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Martina Bürgerová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 11. 2. 2021

.....

Kryštof Kašík

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Martině Bürgerové za její rady a odborné vedení.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na důležitou roli předškolního vzdělávání v přípravné třídě pro děti s odkladem školní docházky. Popisuje výhody přípravné třídy u dětí, u kterých by kvůli nezralosti ve vývoji, sociálně znevýhodněnému prostředí či jazykové bariéře byla velká šance problematického začlenění do povinné školní docházky. Teoretické poznatky jsou využity v praktické části práce, kde je na počátku první třídy dotazníkovým šetřením a rozhvory s učiteli zjišťována úspěšnost žáků, kteří absolvovali přípravnou třídu. Dále je zde zjišťována školní úspěšnost dětí v závislosti na zájmu rodičů o vzdělávání ve škole.

Klíčová slova

Děti předškolního věku, odklad školní docházky, osobnost pedagoga, příčiny odkladu školní docházky, přípravná třída, rodina, škola, školní zralost, vzdělávání.

Annotation

The bachelor thesis is focused on the crucial role of preschool education in the preparatory class for children with postponed school attendance. It illustrates the benefits of a preparatory class for children who, due to their immaturity in development, socially disadvantaged environment or language barrier, would have a high probability of difficult integration into compulsory school education. The practical part of the paper utilizes theoretical knowledge obtained through a questionnaire survey and interviews with teachers, which takes place at the beginning of the first class to determine the success of students who have completed the preparatory class. Additionally, the school success of children is established here, depending on the parents' interest in education within the school.

Keywords

Preschool children, postponement of school attendance, teacher's personality, causes of postponement of school attendance, preparatory class, family, school, school maturity, education.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝVOJ DÍTĚTE V PREPRIMÁRNÍM VĚKU	11
1.1 Vymezení předškolního období	11
1.2 Motorický vývoj.....	11
1.3 Kognitivní vývoj	12
1.4 Emoční vývoj a socializace	12
2 ŠKOLNÍ ZRALOST	14
2.1 Vysvětlení pojmu	14
2.2 Posouzení školní zralosti.....	14
2.3 Posouzení připravenosti a zralosti pro školu.....	15
2.4 Zkoumané oblasti pro posouzení školní zralosti.....	15
3 OSOBNOST PŘEDŠKOLÁKA	17
3.1 Tělesná vyspělost předškoláka	17
3.2 Kognitivní vyspělost předškoláka	18
3.3 Emoční a sociální vyspělost.....	18
4 EDUKACE DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ	20
5 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	21
5.1 Postup při odkladu školní docházky	21
5.2 Předpoklady odkladu školní docházky.....	22
5.3 Předpoklady na straně dítěte	22
5.4 Předpoklady na straně rodiny.....	23
5.5 Další předpoklady pro odklad školní docházky	24
5.6 Důsledky školního neúspěchu.....	24
6 PŘÍPRAVNÁ TŘÍDA	26
6.1 Klady přípravné třídy	26
6.2 Charakteristika přípravné třídy	26
6.3 Výchovné a vzdělávací cíle.....	27

6.4	Tvorba výchovného plánu.....	28
6.5	Výstupy z přípravné třídy.....	29
7	OSOBNOST UČITELE / PEDAGOGA V PŘÍPRAVNÉ TŘÍDĚ	31
7.1	Vymezení pojmu	31
7.2	Osobnost pedagoga v přípravné třídě.....	31
8	RODINA	34
8.1	Rodina a pedagogové v přípravné třídě	34
8.2	Funkce rodiny.....	35
8.3	Legislativa a rodina	37
	PRAKTICKÁ ČÁST	39
9	CHARAKTERISTIKA PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	39
9.1	Cíl průzkumu.....	39
9.2	Hypotézy	39
9.3	Použité metody a postupy	40
9.4	Průzkumný soubor	40
10	ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	43
10.1	Zhodnocení průzkumného šetření	43
10.2	Verifikace hypotéz	52
	ZÁVĚR	55
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	56
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	58

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral téma Role přípravné třídy pro děti s odkladem školní docházky v Praze 9.

K výběru tohoto tématu mě vedlo několik důvodů. Svou učitelskou praxi jsem započal v přípravné třídě. Zde jsem měl možnost seznámit se nejen s dětmi s odkladem školní docházky, ale také být prvním průvodcem na základní škole nejenom dětem, ale i jejich rodičům.

Od započetí studia na vysoké škole jsem začal učit děti na prvním stupni základní školy. Měl jsem tedy možnost pozorovat děti, které navštěvovaly přípravnou třídu a také děti, které nastoupily z mateřské školy. Z vlastní zvědavosti jsem se doptával na předškoláky z přípravné třídy u jejich aktuálních učitelů a zajímal se o jejich pokračování v dalším studiu.

V současné době odkládá nástup do školy z důvodu školní nezralosti 10 % dětí. Tento rok je třeba plně využít. Vstup do školy je pro dítě první náročnou zkušeností a objevuje se zde zřejmý rozdíl mezi dětmi, kterým se rodiče cíleně věnují a dětmi, které rodiče ponechali svému osudu. Pomoci rodičům může již v předškolním věku základní škola, mnoho rodičů volí tedy jako nejlepší cestu přípravnou třídu.

Do přípravné třídy vstupují děti, které byly vyšetřeny v pedagogicko-psychologické poradně a u nichž byl shledán důvod k odkladu školní docházky. Jsou to děti, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Důvodem odkladu může být nezralost v oblasti percepční, řečové, motorické, sociální, grafomotorické či problémy ve zvládnutí komunikace v českém jazyce.

V přípravné třídě děti rozvíjejí svou osobnost v oblasti jazykových dovedností, dovedností grafomotorických, matematických, pohybových či pracovních. Zdokonalují se ve výslovnosti, sebeobsluze, soustředění. Zde mají možnost společně s dalšími spolužáky rozvíjet své slabé stránky a do školy nastoupit již vybaveni potřebnými vědomostmi, dovednostmi a návyky.

Na sídlišti Černý Most v Praze 9 se nachází mnoho rodin ze sociálně znevýhodněného prostředí, je zde vystavěn také azylový dům. Mnoho bytů na tomto sídlišti si pronajímají cizinci, kteří přišli nejčastěji z Vietnamu, Ukrajiny, Kazachstánu, Arménie nebo Ruska. V minulém školním roce téměř pětina žáků ze Základní školy Generála Janouška uváděla odlišný mateřský jazyk. Pro děti z odlišného kulturního prostředí je přípravná třída vhodnou volbou a možností, jak tento deficit zmírnit nebo odstranit.

Úspěšný vstup do první třídy základní školy ovlivní zkušený pedagog, který se dětem věnuje v přípravné třídě, velkou roli zde hraje i vliv rodiny. Školní výsledky dětí jsou závislé na pomoci rodičů, na jejich zapojení do školní práce a na spolupráci s třídním učitelem.

V praktické části bych rád propojil důležitou roli přípravné třídy, která připravuje předškoláky na výuku v první třídě, a roli rodiny, která je ve studiu nezanedbatelná. Obě tyto instituce, škola a rodina, mají obrovský vliv na úspěšné zvládnutí školní docházky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ DÍTĚTE V PREPRIMÁRNÍM VĚKU

1.1 Vymezení předškolního období

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 87) ve své knize *Vývojová psychologie* charakterizují předškolní věk: „*V širším slova smyslu se jako předškolní věk označuje celé období od narození (někdy i včetně vývoje prenatálního) až do vstupu do školy.*“ Dále pak uvádějí, že v užším slova smyslu je to období od tří do šesti let. Toto tříleté období má své charakteristiky, které ho dělí od období předcházejících a následujících.

Předškolní věk lze nazvat věkem mateřské školy, protože většina dětí tuto školní instituci navštěvuje. Základem však zůstává výchova rodinná, na které mateřská škola dále staví a dále dítě rozvíjí. V knize *Vývojová psychologie* autoři popisují důležité části vývoje v předškolním období.

1.2 Motorický vývoj

Motorický vývoj je velmi důležitý. Ovlivňuje místo, které dítě zaujme mezi vrstevníky, jak se mezi ně zapojí ve hrách. Dítě v předškolním období projevuje velkou samostatnost při hygieně, stolování či oblékání. Při sebeobslužných činnostech potřebuje však dohled či dopomoc dospělého.

V tomto období se rychle rozvíjí kresba. Dítěti nedělá potíže napodobit různé směry čar, později vytvořit kříž, čtverec a trojúhelník. Zpočátku kresbu dítě načmárá a dodatečně pojmenuje, čtyřleté dítě již vytvoří realističtější obraz.

Nejzajímavější je pro dítě kresba člověka, která je zprvu vyjádřená pouze hlavními částmi. V pěti letech již kresba odpovídá předem dané představě.

Během předškolního věku se zdokonaluje řeč. Zpočátku je výslovnost nedokonalá, mnohé hlásky jsou vyslovovány nepřesně, věty jsou krátké a tvořeny dvěma až třemi slovy. Řeč se postupně vyvíjí a v době nástupu do školy je téměř bezchybná nebo s vadami, které lze vhodnou logopedickou péčí upravit. Děti jsou schopny naslouchat mluvené řeči, mají zájem o pohádky, samy jsou schopny říkat říkadla, jejichž počet narůstá.

S vývojem řeči si předškolák osvojuje další poznatky. Zná své jméno, pohlaví, barvy, zvládá základy pojetí počtů.

Díky řeči zvládá regulovat své chování.

1.3 Kognitivní vývoj

Do čtyř let věku dítěte je myšlení na úrovni předpojmové. Kolem čtvrtého roku se dostává na úroveň názorového myšlení. Dítě uvažuje v celostních pojmech, které vznikají na základě vystižení podstatných dovedností. Dítě se vždy zaměřuje na to, co vidělo. Myšlení ještě nepostupuje podle logických operací, je úzce vázáno na vlastní činnost dítěte. Myšlení v předškolním období je egocentrické, antropomorfní, magické, artificialistické. Už i v této době umí dítě rozlišovat fantazii a realitu.

1.4 Emoční vývoj a socializace

Nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje socializaci je rodina. U dítěte se postupně vyvíjí různé emoční vztahy k lidem z okolí, pomocí příkazů a zákazů od dospělých poznává normy společnosti a ty postupně přijímá za své. Osvojuje si vzorce chování, které od něj budou společností očekávány.

Příkazy a zákazy, které zná dítě od rodičů, používá dítě i samo vůči sobě a vznikají počátky skutečné sebekontroly.

Socializace je základem pro emoční vývoj a souvisí s rozvojem vlastního sebepojetí. Dítě v předškolním věku je schopno popsat své fyzické rysy, své vlastnictví, své preference.

Dítě získává schopnost ovládat, ale také vyjadřovat své pocity. Narůstá i schopnost porozumět pocitům nejen vlastním, ale i emočním projevům dalších lidí. V tomto období se objevuje schopnost empatie.

Postupně se dítěti daří utlumit okamžitou emoční reakci a aktuální situaci přehodnotit. Vlastní pocity se tak zjemňují a diferencují a začínají se vyvíjet složitější emoce. U dětí předškolního věku se začínají rozvíjet i pocity vztažené k vlastnímu sebehodnocení – pocit hrdosti, studu, viny. Čtyřleté dítě již dokáže předvídat pravděpodobnou emoční reakci druhých na určitou situaci.

2 ŠKOLNÍ ZRALOST

2.1 Vysvětlení pojmu

Pojem školní zralost je možné rozdělit na dvě části.

Zralost je podle pedagogického slovníku: „*Stav vývoje osobnosti, který odpovídá buď statistické normě, nebo konvenci v dané společnosti a umožňuje relativní samostatnost jedince při učení, poznávání, chování a zastávání příslušné společenské role*“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1998, s. 286).

Z textu lze vyvodit, že se hovoří o zralosti pro školní docházku.

V pedagogickém slovníku se lze dočíst, že „*školní zralost je stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost začít školní docházku*“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1998, s. 225)

Podle Zdeňka Matějčka a Zdeňka Dytrycha (1994, s. 94) je školní zralost „*schopnost (přípravenost, pohotovost) dítěte dostát nárokům školního vzdělávacího procesu, a to nárokům kladeným na jeho organismus, hlavně na jeho nervový systém, nárokům intelektovým, citovým, společenským.*“

2.2 Posouzení školní zralosti

V naší společnosti by pro školní docházku měly být zralé děti, které do 31. srpna dovrší šesti let.

Ilona Špaňhelová (2004) uvádí, že školní zralost závisí na genetických faktorech dítěte, na zdravotním stavu, na atmosféře, v které vyrůstá, na jeho přizpůsobivosti a zájmu o nové o učení.

Pro posouzení školní zralosti se sleduje zralost dítěte v oblasti citové, rozumové a sociální. Ke znakům citové zralosti patří to, že dítě dosáhlo citové stability, již odeznělo období vzdoru, má méně impulzivních reakcí, dovede se soustředit na školní

vyučování. Je zralé odloučit se od matky a být ve školním prostředí s ostatními dětmi. Ke znakům rozumové zralosti patří racionálnější přístup ke skutečnostem. Dítě již méně zapojuje svou fantazii. Je u něj patrná schopnost postihnout vztahy mezi jednotlivými věcmi, má zájem o nové poznatky, je schopno se delší dobu soustředit na jednu věc. Sociálně zralé dítě by mělo mít potřebu stýkat se s dalšími dětmi, umět se podřídit jinému dítěti nebo celé skupině (Špaňhelová, 2004).

2.3 Posouzení připravenosti a zralosti pro školu

Podle Budíkové, Krušinové a Kuncové (2004) je nutné brát v úvahu připravenost dítěte na školu a školní zralost. Rozlišují, že dítě může být připravené a zralé, zralé a nepřipravené, ale také připravené, avšak v nějaké oblasti nezralé.

Pokud je dítě ve druhé skupině, tedy zralé a nepřipravené, je třeba vzniklé nedostatky dohnat. Jestliže však dítě náleží do skupiny třetí (připravené, ale nezralé), je třeba individuální posouzení každého jedince. Zde často dochází k odkladu školní docházky, ke kterému je nutno doporučení z pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálního pedagogického centra a vyjádření dětského lékaře. Děti, u nichž se vyskytne více obtíží, mohou mít odklad školní docházky až o dva roky.

2.4 Zkoumané oblasti pro posouzení školní zralosti

V knize *Je vaše dítě připraveno do první třídy* od autorek Budíkové, Krušinové a Kuncové (2004) jsou zkoumány tři oblasti pro posouzení školní zralosti.

- 1) Rozumový vývoj (vědomosti, znalosti, intelekt)
  - a) vývoj řeči – srozumitelná výslovnost, slovní zásoba, schopnost vyjádřit děj,
  - b) grafomotorika – ovládat čáru a směr, správné držení tužky, uvolněné zápěstí, tvořivě a spontánně kreslit,
  - c) pozornost – schopnost soustředit se alespoň 10 minut,
  - d) pracovní návyky – zůstat u úkolu a dokončit ho,
  - e) zrakové a sluchové rozlišování,

- f) orientace a vztahy v prostoru a čase – nahore-dole, před-za, nad-pod apod.,
  - g) představa předpočetní – chápání pojmů první, poslední, uprostřed, větší, menší apod.,
  - h) přiřazování a rozeznávání barev.
- 2) Sociální vývoj – schopnost se o sebe postarat, najít si kamaráda, komunikovat s okolím.
- 3) Emocionální vývoj – schopnost zvládat zátěžové situace, odpoutat se od rodiny.

3 OSOBNOST PŘEDŠKOLÁKA

Dítě předškolního věku by mělo splňovat vyspělost po stránce tělesné, kognitivní, emoční a sociální.

3.1 Tělesná vyspělost předškoláka

Pavel Říčan (2014) zmiňuje, že zralost dítěte lze odhadnout podle tzv. filipínské míry. Pokud si předškolák dosáhne pravou rukou přes temeno hlavy na levé ucho, měl by podle této metody být zralý pro školu.

Průměrný chlapec, podle Říčana (2014), měří asi 117 cm a váží 22 kg. Děvčata jsou o něco menší a lehčí. Trup se zplošťuje, hrudník se odlišuje od břicha. Postava se protahuje, ruce a nohy se prodlužují. Jsou znatelné tělesné individuální rozdíly. Větší a silnější dítě lépe obstojí v kolektivu, má tam lepší pozici. Pohyblivost se zlepšuje, je možné pozorovat větší rychlost, pohotovost a obratnost.

Mertin a Gillernová (2015) u předškoláků zmiňují růst kvality pohybové koordinace. Pohyby jsou přesnější, účelnější, plynulejší, elegantnější. Dítě dokáže odpozorovat a napodobovat sportovní aktivity. Předškolní období je vhodné pro začátek lyžování, plavání, jízdy na kole.

Pohybová koordinace se projevuje i v oblasti sebeobsluhy. Dítě je schopno se samo obléknout, svléknout, zavázat si tkaničky, pečovat o svou hygienu.

Rozvíjí se též jemná motorika, která je determinována osifikací ruky. Děti rády přebírají korálky a kamínky, hrají si s kostkami, látkou nebo modelínou.

S rozvojem jemné motoriky se vyvíjí také kresba. V tuto dobu by měla být již jasně vyhraněná laterální horní končetiny (Mertin a Gillernová, 2015).

3.2 Kognitivní vyspělost předškoláka

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 113) v knize *Vývojová psychologie* uvádí: „*Kolem šesti let dochází k podstatným změnám v poznávací činnosti dítěte. Především dítě začíná svět chápat realisticky, je méně závislé na svých přáních a okamžitých potřebách. Teprve této době začíná dítě logicky myslet.*“

Podle Říčana (2014) je myšlení předškoláka egocentrické. Nechápe, že druzí lidé mají své vlastní hledisko, které je odlišné od jeho hlediska. Při hře předpokládá, že všichni uznávají stejná pravidla jako on.

Myšlení se stává analyticko-syntetickým, předškolák je schopen diferencovat jednotlivé tvary a zvuky, rozlišovat detaily, zrcadlově obrácené tvary nebo podobně znějící slova.

Pospíšilová (2021) ve svém článku s názvem *Kdy má mít budoucí prvňáček skutečně odklad* říká, že v tomto věku by také měla být na určité úrovni rozvinuta řeč. Jedinec by v období před vstupem do školy měl ovládat 3–5 tisíc slov. Měl by zvládnout formulovat otázku, vyprávět příběh, říci krátkou básničku nebo zazpívat písničku. V tuto dobu by již neměl být problém ve výslovnosti některých hlásek, za přijatelné se považuje problém s výslovností r, ř.

3.3 Emoční a sociální vyspělost

Aby mohl předškolák povýšit na školáka, musí být schopen orientovat se v novém prostředí, odloučit se od rodičů, mít schopnost najít si nové kamarády, umět s nimi spolupracovat, udržet pozornost ve vyučování (Pospíšilová, 2021).

Mertin a Gillernová (2015) uvádějí pro bezproblémové začlenění do první třídy nutnost uspokojení mnoha potřeb malého předškoláka.

Jednou z potřeb je potřeba být aktivní. Aktivní po pohybové stránce – neustálé poposedávání, poskakování, ale také po stránce řečové, což se projevuje neustálým tokem otázek.

Vedle této potřeby pohybu je nutno zabezpečit potřebu další, a to potřeby stability, jistoty, bezpečí, trvalosti, zázemí. Uspokojení potřeby bezpečí dává předškolákovi energii a chuť do zkoumání, umožňuje mu odpoutat se od dané jistoty.

Mezi další potřeby patří potřeba citového vztahu, sociálního kontaktu, společenského uznání, identity a seberealizace (Mertin a Gillernová, 2015).

4 EDUKACE DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ

Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání je pro děti, které dosáhnou do 31. srpna pěti let, předškolní vzdělávání od 1. září povinné a zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě pomocí zápisu k předškolnímu vzdělávání v kalendářním roce, ve kterém začíná povinnost předškolního vzdělávání dítěte, pokud se jeho dítě v mateřské škole ještě nevzdělává.

Toto vzdělávání se nevztahuje pouze na děti se závažným mentálním postižením.

V zákoně se lze dočíst, že povinné předškolní vzdělávání se realizuje formou pravidelné denní docházky, a to každodenně s nástupem mezi sedmou a devátou hodinou. Toto vzdělávání musí probíhat vždy čtyři souvislé hodiny denně.

Nejčastěji se předškolní vzdělávání odehrává v mateřské škole. Zákonní zástupci však mají ještě další možnosti předškolního vzdělávání.

- Individuální vzdělávání dítěte – bez pravidelné denní docházky do mateřské školy.
- Vzdělávání v přípravné třídě základní školy a ve třídě přípravného stupně základní školy speciální.
- Vzdělávání v zahraniční škole na území České republiky, ve které ministerstvo povolilo plnění povinné školní docházky.

5 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

5.1 Postup při odkladu školní docházky

O postupu při odkladu školní docházky opět informuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Do první třídy základní školy nastupují děti, které dovrší do 31. srpna šesti let a jsou tělesně i duševně zralé pro nástup do školy.

Pokud dojde k pochybnostem, zda dítě zvládne nároky školy, mohou zákonní zástupci dítěte zažádat o odklad školní docházky.

Žádost o odložení povinné školní docházky je zcela v kompetenci rodičů (zákonných zástupců) dítěte a odborní pracovníci a pediatr mohou pouze poradit a vyjádřit svůj názor. Rozhodnutí o odkladu školní docházky je věc závažná, která by měla být dobře promyšlená a posouzená a neměla by být brána na lehkou váhu. Další rozhodnutí, ať kladně či záporné, může mít závažný vliv na další školní vzdělávání dítěte.

O odklad školní docházky žádají zákonní zástupci v případě, že dítě není duševně nebo tělesně vyspělé. O odklad docházky do školy se žádá písemně v době zápisu do školy. Žádost o odklad školní docházky je třeba podložit doporučením ze školského poradenského zařízení a doporučením od odborného lékaře nebo psychologa. Po předložení všech dokumentů odloží ředitel školy nástup do první třídy o jeden rok. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok.

Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost pro plnění povinné školní docházky, může ředitel školy rozhodnout dodatečně o odkladu povinné školní docházky. K tomuto odkladu však musí dojít v průběhu prvního pololetí školního roku (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

5.2 Předpoklady odkladu školní docházky

Podle Matějčka, Dytrycha (1994) přicházejí do základní školy děti, které jsou zralé, pro školu připravené. Může se stát, že do školy nenastoupí dítě, které by v první třídě stačilo, ale dojde u něj k odkladu školní docházky. Tento problém se však nepovažuje za tak závažný. Závažnější se jeví, pokud nedojde k dokladu školní docházky u jedince, který následně první třídu nezvládá a je nutné přistoupit k dodatečnému odkladu školní docházky, a tedy k návratu do předškolního prostředí. Již tento návrat může u dítěte vyvolat pokles sebedůvěry, pocit, že zklamalo.

Předpoklady pro odklad školní docházky jsou v *Psychologii pro MŠ* od autorů Mertina a Gillernové (2015) rozděleny na předpoklady vzniklé na straně dítěte a na straně rodiny, protože rodina svými schopnostmi, možnostmi, představami a očekáváními ovlivňuje vstup do školy a pozdější školní výsledky.

5.3 Předpoklady na straně dítěte

Dle Mertina a Gillernové (2015) jsou předpoklady na straně dítěte následující:

- Věk dítěte – odklady často získávají děti narozené v období června až srpna, ve škole mohou vzhledem k svému věku a přítomnosti starších dětí působit nezrale.
- Pohlaví dítěte – má se za to, že chlapci jsou méně připraveni na požadavky tradiční školy.
- Rozvoj řečových dovedností – problém představuje výrazná patlavost, chabá pasivní a aktivní slovní zásoba, slabší používání řeči v sociálním kontaktu, úroveň fonologického uvědomění.
- Chápavost, intelektové předpoklady – ač není jisté, že se změní úroveň intelektové kapacity během doby odkladu školní docházky, je startovní pozice s dětmi o rok mladšími lepší.
- Charakteristiky tradiční pracovní zralosti – nutno vydat maximální výkon bez ohledu na jeho lákavost a přitažlivost.

- Psychomotorické tempo – schopnost dostat průměrnému tempu práce, pomalejší děti mívají častěji výukové problémy.
- Soustředění – činnost nutná k vnímání pokynů učitele, pochopení probírané látky, zadání práce.
- Přiměřená dovednost prosadit se – umět se prosadit, odpovídat na otázky, zeptat se, požádat o pomoc, vyslovit přání.
- Grafický projev – zvládnout požadavky na grafomotorické dovednosti.
- Zdravotní stav – děti častěji nemocné mají větší problém s doháněním probraného učiva.

5.4 Předpoklady na straně rodiny

Dle Mertina a Gillernové (2015) jsou předpoklady na straně rodiny následující:

- Podnětnost rodinného prostředí – školní úspěšnost je ovlivněna stimulací dítěte v jeho předškolním věku.
- Rodinné klima – důležité je pro dítě stabilní rodinné prostředí, zájem rodičů o to, co dítě ve škole dělá, i to, jaké místo v hierarchii hodnot zaujímá školní práce.
- Socioekonomický statut rodiny – chudoba ve spojení s dalšími rizikovými faktory (vzdělání rodičů, nezaměstnanost) má vliv na úspěšnost dítěte ve škole.
- Očekávání ohledně vzdělávacích výsledků – důležité jsou rodičovské ambice, představa rodičů o významu vzdělání a rozdělení kompetencí mezi rodinu a školu.

V předpokladech na straně rodiny je zaznamenána důležitost rodinného klimatu a dobrého socioekonomického statusu rodiny.

Podle Šotolové (2001) mnoho dětí žije ve vyloučených lokalitách a v nepodnětném prostředí. I tyto děti potřebují zažít úspěch a radost z nabytých zkušeností. Mnoho z těchto dětí vyrůstá živelně, na školu bývají nepřipravené. Projevy dítěte nesou stopy pseudoretardace. Často tyto děti nenavštěvují žádné předškolní zařízení, proto ani odklad školní docházky, díky kterému by při vhodném přístupu mohlo dojít k nápravě, nedává smysl. Dítě zůstává doma, v prostředí, které je nepodnětné. Pro tyto děti

by odklad školní docházky byl nejlepší volbou, pokud by měly možnost navštěvovat přípravnou třídu. V této třídě by si předškoláci osvojili hravým způsobem dovednosti v rozsahu, který je nezbytný pro výuku v základní škole. Získali by i základní dovednosti a návyky. Díky pravidelné docházce do přípravné třídy by měli možnost překonat sociální bariéru, popřípadě zvládnout český jazyk v rozsahu, který je třeba pro nástup do první třídy.

5.5 Další předpoklady pro odklad školní docházky

K těmto předpokladům uvedených v odborné literatuře patří i další předpoklad, který může být důvodem k odkladu školní docházky, a tím je, že dítě pochází z rodiny s odlišným mateřským jazykem.

Děti s odlišným mateřským jazykem

Příslušnost k rodině, která má odlišný mateřský jazyk, není samo o sobě jistě důvodem odkladu školní docházky. Podle Mertina a Gillernové (2015) však děti z odlišného kulturního prostředí mohou odmítat chodit do školy, mohou zažít kulturní šok. Stahují se do sebe, dostávají se psychosomatické problémy. Více touží po pocitu bezpečí a jistoty. Při pravidelné docházce do přípravné třídy a vhodnému vedení má dítě z odlišného prostředí možnost pomalu se adaptovat na školu. Osvojit si v kolektivu český jazyk, pochytit slovní pokyny, které ho budou provázet i v dalších letech. Důležité je, aby ve škole jedinec trávil delší čas, zažil řízenou dopolední činnost a volnou činnost při hraní se spolužáky. Proto je výhodné kromě povinné předškolní docházky, kterou je možnou plnit v přípravném ročníku, navštěvovat i školní družinu.

5.6 Důsledky školního neúspěchu

Způsobilost dítěte k zahájení školní docházky neovlivňuje pouze zralost organismu, ale také vliv prostředí a výchova dítěte. Tyto faktory mají vliv na to, zda dítě bude nebo nebude ve škole úspěšné.

Langmeier a Krejčířová (2006) zmiňují, že neúspěchy se neprojevují pouze v základních předmětech, jako je čtení, psaní a počítání, ale ovlivňují i prospěch v tělesné, výtvarné nebo pracovní výchově.

Již v první třídě se kladou nároky na rozumovou vyspělost, přiměřenou pracovní motivaci, zájem a dostatečnou koncentraci. Dítě, které není dostatečně vyzrálé, vykazuje známky nepřizpůsobení. Špatně se podřizuje kolektivnímu vedení, nevydrží se soustředit na práci, stále si s něčím hraje, otáčí se, mluví do výkladu učitelky. Tyto potíže se brzy projeví v probíraném učivu. Jedinec nezvládá uloženou látku, nestačí tempu výuky, zaostává za ostatními žáky. Neúspěchy ve škole se projevují i v domácím prostředí. Dítě nechce ráno vstávat, odmítá jít do školy, připravovat se do školy. Únava se vzrůstajícím neúspěchem stoupá, postoj k učení se stává negativním, což ještě více zhoršuje podávaný výkon. Mohou se přidat i somatické obtíže – bolesti hlavy, zvracení. K počátečnímu nepochopení probíraného učiva se přidává nepochopení navazující probírané látky (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 104) dále uvádějí: „*Neúspěchy snižují sebecit dítěte, a jestliže se kumulují, brání úspěšnému postupu a nutí k rozhodování, zda má být školní docházka přerušena a dítě se má vrátit zpět do mateřské školy.*“

6 PŘÍPRAVNÁ TŘÍDA

6.1 Klady přípravné třídy

Hlavním cílem přípravné třídy je všestranný rozvoj dítěte a připravenost ke vstupu do první třídy. Přípravná třída pomáhá dětem snadněji se začlenit do vzdělávacího procesu, čímž se předejde případným neúspěšným začátkům ve školní docházce. Díky odbornému působení si zde dítě rozvíjí pracovní návyky, sociální zralost, soustředění a další oblasti, které budou potřebné k správnému osvojení trivია. V přípravné třídě se děti nenásilnou formou seznamují se školním prostředím, s pravidly a režimem školy. Předností přípravné třídy je malý počet dětí ve třídě, určená je pro maximálně patnáct dětí.

Vyučování probíhá formou didaktických her, vycházek a zájmových činností. Součástí výuky jsou relaxační cvičení, řečové a grafomotorické cviky, cvičení sloužící k rozvoji komunikace, paměti či jemné motoriky. Denně je zařazována preventivní logopedická péče. V přípravné třídě mají děti možnost rozvoje podle svých potřeb a možností. Režim dne a jednotlivé činnosti mohou být pozměněny vzhledem k pracovnímu tempu a zájmu dětí. Náročnější aktivity se střídají s relaxací. Pomocí speciálních metod a her dochází k prevenci vývojových poruch učení. Přípravná třída úzce spolupracuje s pedagogicko psychologickou poradnou.

V přípravné třídě probíhá vyučování bez klasifikace, děti jsou pouze slovně hodnoceny. Na konci roku získávají Pochvalný list. (Základní škola Česká Třebová, 2011).

6.2 Charakteristika přípravné třídy

Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) jsou přípravné třídy jednou z možností, jak plnit povinné předškolní vzdělávání. Jsou určeny pro děti s odkladem školní

docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Děti bez odkladu školní docházky do těchto tříd být zařazeny nemohou.

Přípravné třídy by neměly být pouze alternativou mateřských škol, ale měly by se snažit vyrovnat vývoj těch dětí, které mají z nejrůznějších důvodů odklad školní docházky. Zaměřují se tedy na vyrovnání vývoje dítěte v době, kdy by mělo navštěvovat první třídu.

Přípravné třídy může zřizovat obec, svazek obcí, kraj, registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy.

O zařazení dítěte rozhoduje ředitel školy na základě žádosti zákonného zástupce a písemného doporučení školského poradenského zařízení.

V přípravné třídě může být minimálně 10 a maximálně 15 žáků. Výuka probíhá dopoledne vždy čtyři hodiny, tzn. 20 hodin týdně (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

Na webových stránkách Základní školy Generála Janouška v Praze 9 se píše: *„Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu a vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Tento program je vytvářen pro děti ze znevýhodněného sociokulturního prostředí a děti se speciálními vzdělávacími potřebami v posledním ročníku předškolního vzdělávání. Je pro děti, jejichž rodiče chtějí, aby se děti postupně a nenásilnou formou zvykaly na režim školy.“*

6.3 Výchovné a vzdělávací cíle

Cílem přípravné třídy, vybráno z webových stránek Základní školy Generála Janouška v Praze 9, je zajistit odbornou péči, připravit děti na bezproblémové začlenění do vzdělávání a zajištění prevence školní neúspěšnosti. Program pro přípravnou třídu umožňuje využívat různé formy a metody práce k naplnění klíčových kompetencí a zároveň akceptuje vývojová specifika dětí předškolního věku.

Doplňuje výchovu v rodině, nabízí dostatek podnětů k rozvoji dítěte a jeho učení, přizpůsobuje se fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dítěte. Umožňuje poskytování odborné péče.

Cílem výchovných činností je rozvoj sluchové diferenciaci, estetického citění, manuální zručnosti, jemné a hrubé motoriky.

Cílem vzdělávacích činností je rozvoj matematických představ, komunikativních dovedností a poznání (Základní škola Generála Janouška v Praze 9, 2019).

Některé školy zmiňují na svých webových stránkách cíle předškolního vzdělávání. Na webových stránkách Základní školy Lipník nad Bečvou (2020) popisují cíle následujícím způsobem:

- Upevnění základů sebeobsluhy a základů hygienických návyků.
- Návuk manipulace s běžnými předměty denní potřeby.
- Zdokonalení výslovnosti.
- Zvládnutí reprodukce krátkých naučených textů, písní a říkanek.
- Vyjádření vlastních pocitů.
- Návuk soustředění, trpělivosti a udržení pozornosti při práci.
- Rozvoj chápání číselných, matematických a prostorových pojmů.
- Zvládnutí krátkodobé odloučení od rodičů.
- Akceptování pravidel her i pravidel vzájemného soužití.
- Návuk práce ve skupině a vzájemné pomoci při činnostech.
- Procvičování grafomotoriky.
- Návuk pohybových, pracovních a volných dovedností.

6.4 Tvorba výchovného plánu

Každé dítě na Základní škole Generála Janouška v Praze 9 má vypracovaný individuální vzdělávací plán, což lze přirovnat ke smlouvě s rodiči. Tento plán umožňuje rozvoj a vzdělávání jednotlivce podle jeho možností a schopností. Obsah individuálního plánu konzultuje třídní učitel s pracovníkem školského poradenského

pracoviště, popř. školním psychologem a se zákonným zástupcem (Základní škola Generála Janouška v Praze 9, 2019).

6.5 Výstupy z přípravné třídy

Horká a Syslová (2011) v knize *Studie k předškolní pedagogice* uvádí, že snahou je rozvoj osobnosti z hlediska osobnostního i sociálního. Pedagogové se snaží rozvíjet nejen dovednosti, vědomosti a návyky, ale také rozvoj postojů a hodnot.

Vzdělávání v předškolním období vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a vzdělávání se orientuje k osvojování pěti klíčových kompetencí. Klíčovými kompetencemi jsou kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a činnosti.

V této knize autorky uvádí kompetence jako: „*Soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince*“ (Horká a Syslová, 2011, s. 37).

Obsah klíčových kompetencí podle webových stránek Základní školy Generála Janouška v Praze 9 (2019):

1) Kompetence k učení

Na základě těchto kompetencí je předškolák veden k soustředěné práci, získávání a porozumění poznatků o okolním světě, učí se získané poznatky zapamatovat a uplatňovat v dalších činnostech, pracovat dle zadaných postupů a svou práci i práci druhých hodnotit i ocenit. Započatou práci se učí vždy dokončit.

2) Kompetence k řešení problémů

Na základě kompetencí k řešení problémů je žák veden, aby se naučil všimnout dění a problémů ve svém okolí, uvědomovat si potřebu jejich řešení a snažit se je řešit přiměřeným způsobem s využitím dosavadních zkušeností, již si uvědomovat funkční a nefunkční řešení problémů. Předškolák je veden k užívání logických, matematických a empirických postupů, k vnímání základních matematických souvislostí.

3) Kompetence sociální a personální

Na základě těchto kompetencí se předškolák učí vytvářet vlastní názor, uvědomovat si odpovědnost za své jednání, bránit se, konflikty řešit dohodou. Ve skupině se snaží projevovat ohleduplnost k druhým, respektovat je, vhodným způsobem se podřídit, spolupracovat, tolerovat chování druhých.

4) Kompetence komunikativní

Pomocí kompetencí komunikativních je předškolák veden k dovednosti hovořit ve větách, formulovat otázky a odpovědi, vést dialog, sdělovat své pocity řečově, výtvarně i dramaticky, komunikovat s dětmi i dospělými bez ostychu, ovládat a rozšiřovat slovní zásobu, ovládat činnosti, které předcházejí čtení a psaní, využívat běžné komunikativní a informační prostředky.

5) Komunikace občanské a činnostní

Na základě těchto kompetencí se předškolák učí plánovat, organizovat a vyhodnocovat činnosti a hry, při těchto činnostech projevovat smysl pro povinnost a vážit si práce druhých. Zvládá si uvědomit práva svá i práva druhých, má představu, co je v souladu s lidskými normami a hodnotami, uvědomuje si, že pracovitost a aktivita jsou přínosnější než lhotejnost. Dbá na své zdraví i bezpečnost ostatních.

7 OSOBNOST UČITELE / PEDAGOGA V PŘÍPRAVNÉ TŘÍDĚ

7.1 Vymezení pojmu

Pojem osobnost pedagoga je možné pro lepší pochopení rozdělit na dvě zdánlivě nesouvisející části.

Pedagog je podle pedagogického slovníku: „*Osoba podílející se na výchově a vzdělávání dětí, mládeže nebo dospělých ve školství nebo v jiném odvětví zabezpečující profesní přípravu, v jejíž pracovní náplni převažuje výchovně-vzdělávací činnost*“ (Průcha, Mareš a Walterová, 1998, s. 151).

Osobnost je v téže knize popsána jako: „*Uznávaný člověk, kladně přijímaný, svérázný svým životem a jednáním*“ (Průcha, Mareš a Walterová, 1998, s. 141).

Složením obou vysvětlených slov lze dojít k tomu, jak má stručně vypadat pedagog u malých dětí, pedagog v přípravné třídě. Je to člověk, který se podílí na rozvoji dětí po stránce výchovné i vzdělávací. Již v době předškolní se je snaží nejrůznějšími metodami a postupy směřovat ke zvládnutí povinné školní docházky a následnému zvládnutí profesní přípravy. Je to člověk svými žáky uznávaný, těšící se přirozeně získané autoritě, oblíbený, nebojící se za své děti postavit u rodičů a vedení školy.

7.2 Osobnost pedagoga v přípravné třídě

Horká a Syslová (2011) označují učitele za profesionálně kvalifikovaného pedagogického pracovníka, který je odpovědný za přípravu, organizaci a výsledky vzdělávání. K výkonu svého povolání je třeba, aby byl pedagogicky způsobilý, měl příslušnou kvalifikaci profesní i právní. Profesní kvalifikace označuje způsobilost pro vykonávání určité profese. Právní aspekt je dán zákonnými požadavky na vzdělání učitelů v předškolním vzdělávání.

Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) by měl být pedagog ten, který plní tyto dané povinnosti.

- Vykonává pedagogickou činnost v souladu se zásadami a cíli vzdělávání.
- Chrání a respektuje práva žáka.
- Chrání bezpečí a zdraví žáka a předchází všem formám rizikového chování ve škole.
- Vytváří bezpečné a pozitivní klima ve třídě.
- Podporuje rozvoj žáků.
- Chrání osobní údaje žáka před zneužitím.
- Poskytuje dítěti a zákonnému zástupci dítěte informace spojené s výchovou a vzděláváním.

Mertin a Gillernová (2015) ve své knize zmiňují, že v současné době se učitel v oblasti předškolního vzdělávání stává tím, kdo napomáhá socializaci dítěte, kdo předává dítěti základní soubor vědomostí, kdo se stává modelem sociální role. Učitel je tím, kdo udržuje kontinuitu a tradiční společenské hodnoty, musí zvládnout různorodost dětí v početné skupině, umí pomoci se zapojením dětí z odlišného multikulturního prostředí.

V knize *Zahájení školní docházky* zapsala Marta Franclová (2013), jaký by měl být dobrý pedagog v přípravné třídě:

- Vytváří pocit klidu a bezpečí pro žáky.
- Poznává žáka i jeho rodinu, je vnímavý k individualitě dítěte.
- Poskytuje pomoc při budování vztahů mezi žáky, vytváří pocit sounáležitosti ve třídě.
- Zamýšlí se individuálně nad hodnocením dětí.
- Snaží se být všímavý k tomu, co děti trápí, čím se chtějí pochlubit.
- Učí děti zdravým postojům k úspěchu, neúspěchu, chybě.

- Všimá si těžkostí, které na dítě v nových situacích doléhají a snaží se být nápomocen.
- Stává se empatickým koordinátorem při tlumočení a uplatňování zásad a pravidel.
- Snaží se utvářet prostředí třídy tak, aby se zde dětem líbilo a považovaly ho za své.
- Snaží se vytvářet možnosti, aby dítě mohlo a chtělo uplatňovat každou nabytou zdatnost a dovednost.

Součástí práce každého učitele je spolupráce s rodiči nebo zákonnými zástupci dítěte. Učitel je ten, kdo musí být iniciátorem spolupráce, dávat této spolupráci úroveň a smysl, pravidla a řád (Franclová, 2013).

8 RODINA

8.1 Rodina a pedagogové v přípravné třídě

Horká a Syslová (2011, s. 25) v knize *Studie k předškolní pedagogice* charakterizují rodinu: „*Rodina je základem pro vývoj každého jedince a současně je také základním článkem struktury lidského společenství.*“ Dále autorky pak uvádějí, že rodina se podílí na vzdělávání svých dětí. Každý učitel by pro dobré poznání dítěte a adekvátní podporu jeho rozvoje měl znát rodinu dítěte a prostředí, ve kterém dítě žije. Dobrá znalost rodinného prostředí pomáhá při výchovném působení na dítě. Pedagogové v předškolním vzdělávání doplňují a kompenzují případné výchovné nedostatky prostředí, z kterého dítě přichází. Podporují a spolupodílí se na zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji dítěte, na jeho osvojování základních pravidel chování, životních hodnot a vztahů mezi lidmi.

Vztah mezi pedagogem a rodinou by měl být otevřený, vstřícný a respektující. Škola by měla rodiče podporovat a pomoci rodičům s péčí o děti v poradenském servisu. Rodiče by měli mít možnost podílet se na dění ve škole, získávat informace o akcích škol a mít možnost se na nich podílet, ale také aktivně do těchto akcí a her vstupovat.

Základní výchovné a vzdělávací působení je v rukou rodičů. Ačkoliv v této knize autorky uvádějí, že se rodičům nemají podávat nevyžádané rady, mnohé školy zobrazují rady pro rodiče, jak využít poslední rok před nástupem do první třídy základní školy.

Tyto rady na svých webových stránkách uveřejnila Základní škola Bochov (2020):

- Věnujte dítěti soustředěnou pozornost – nevěnujte se jiné činnosti, dítě vyslechněte.
- Vyprávějte dítěti a čtěte mu – televize osobní kontakt nenahradí.
- Pověřujte dítě drobnými úkoly a domácími pracemi.
- Rozvíjejte poznání z oblasti života lidí, zvířat a rostlin.
- Vybírejte vhodné hry a činnosti, sami se do nich zapojte.
- Upevňujte prostorovou orientaci a pojmy nahoře, dole, vpravo, vlevo.

- Dbejte na vhodné pohybové aktivity.
- Trénujte změny denního režimu související s docházkou do školy.

8.2 Funkce rodiny

Franclová (2013) v knize *Zahájení školní docházky* uvádí, že rodiče jsou pro zahájení školy nepostradatelní a rodinné klima má na zahájení školy veliký dopad.

Školní výsledky dítěte jsou ve vysoké míře závislé na pomoci rodičů a vůbec na souboru charakteristik rodiny – na vzdělání a zaměstnání rodičů, na čase věnovaném dítěti, výchovném stylu nebo podnětnosti prostředí (Franclová, 2013).

Havlík a Kořa (2011, s. 67) v knize *Sociologie výchovy a školy* uvádějí výňatek z Velkého sociologického slovníku: „*Rodina je nejdůležitější společenská skupina a instituce.*“ Dále se z knihy lze dozvědět, že v rodině se formuje osobnost dítěte a lidé v ní prožívají všechny fáze života. Pro jedince by měla být rodina hlavně emocionálním zázemím, místem bezpečí a jistoty, stimulantem podnětů a uznání, místem, kde dítě získává elementární zkušenosti, a základnou pro vstup do společnosti. Zvládnout bezchybně všechny tyto náležitosti je pro rodinu velmi náročné. Nezvládnutí může mít však pro dítě vážné následky.

Aby se jedinec zdravě vyvíjel a vyrostl z něj schopný a spokojený dospělý, měla by rodina plnit tyto funkce:

- Biologická a reprodukční funkce.
- Emocionální funkce a funkce domova.
- Ekonomická funkce.
- Socializační a výchovná funkce.

Tyto funkce spolu úzce souvisí a jejich důležitost se v průběhu života i v průběhu historie mění.

V této práci je nejdůležitější funkce socializační, která se prolíná s funkcí výchovnou a vzdělávací. Každé dítě má nárok na alespoň minimální zaopatření, tzn. nárok na základní výživu, oblečení, ubytování, zdravotní péči, přístup ke vzdělání.

V dobách minulých tyto funkce zastávala především rodina, v době nynější přebírá tuto úlohu škola, mimoškolská a zájmová zařízení, která jsou dále ovlivňována médii. Prostřednictvím televize, rádia a novin se lidé dovídají o nejrůznějších výchovných směrech a teoriích a ty samozřejmě dále ovlivňují rodinné výchovné působení. Bohužel tyto ohlasy z médií znejišťují rodiče v jejich výchovném působení.

Škola a rodina se doplňují, udržují kontinuitu sociálního řádu, někde se však dostávají do střetu, a to hlavně tam, kde se liší hodnotové systémy rodiny a školy.

Tím, že instituce školy převzala část výchovné a vzdělávací úlohy za rodinu, pomohla v mnohém dítěti i rodině, změnila pohled na život:

- Pomohla dítě vyvázat z předčasné ekonomické aktivity.
- Zdůraznila nutnost dítě chránit a pečovat o ně.
- Prodloužila dítěti jeho dětství a mládí.
- Stala se součástí života rodiny.
- Organizuje čas rodiny.
- Vstupuje do hodnotového systému rodiny.
- Připravuje dítě na jeho budoucí povolání.
- Kultivuje a někdy i napravuje nefunkčnost rodiny.
- Vede dítě k vnitřní disciplíně.
- Rozvíjí tvůrčí potenci dítěte.

Bezproblémové začlenění dítěte do vzdělávání ovlivňuje také funkčnost uvnitř každé rodiny, která může být narušena, například rozvodem rodičů. Děti jsou vystaveny tlaku rodičovských sporů, obavou o budoucnost a většinou také ztrátou jednoho z rodičů a části příbuzenstva. Negativní vliv na dítě může mít také citový chlad a citové výlevy, které se nevyskytují pouze u lidí osamělých, nevzdělaných, ale také u rodiny, kde je na prvním místě kariéra rodičů a na dítě již nezbyvá čas (Havlík a Kořa, 2011).

Mertin a Gillernová (2015, s. 184) uvádějí: „*Rodina představuje významné sociální a výchovné prostředí pro vývoj a rozvoj dítěte, ale podílí se na uspokojování potřeb všech svých členů: dospělých i dětí.*“ V knize autoři uvádějí důležitou pravdu a tou je, že rodina je opravdu velice důležitým prvkem pro rozvoj dítěte.

8.3 Legislativa a rodina

O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pojednává zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání (školský zákon). Vyhlášky ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se také k práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami vztahují.

O pedagogických pracovnicích pojednává zákon č. 563/2005 Sb., o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů.

Na vzdělávání v České republice se také podílejí instituce související s vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a rovněž ve vyhlášce 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Poradenské služby z vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, uvádějí, jaké služby poskytují školská poradenská zařízení. Cílem je přispět k sociálnímu, psychickému, ale i zdravotnímu vývoji žáka s důrazem na jeho vzdělávání.

U vzdělávání je důležité: vzdělávat bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, náboženství, etnický a sociální původ a také bez ohledu na zdravotní stav a brát v potaz individuální potřeby jedince (zdravotní stav, rodinná situace).

Člověk se speciálními vzdělávacími potřebami je člověk, který disponuje sociálním znevýhodněním nebo zdravotním postižením, znevýhodněním. V případě zdravotního postižení se jedná o mentální, zrakové a sluchové postižení, autismus, vývojové poruchy, poruchy v chování/učení, vady řeči. Do znevýhodnění spadá dlouhodobá nemoc, poruchy učení/chování ústící k zohlednění při vyučovacím procesu. V poslední

řadě lze do sociálního znevýhodnění zařadit ohrožení jedince sociálně patologickými jevy, rodinné prostředí se slabým sociálně kulturním postavením, nařízená ústavní výchova, ale i ochranná výchova.

Vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných se rozumí využití metod, forem, postupů při vzdělávání, speciálních učebnic, učebních a rehabilitačních pomůcek, zajištění služeb pedagoga, didaktických materiálů, redukování počtu žáků ve třídě ke zkvalitnění individuální péče, přizpůsobení vzdělávání k usnadnění výuky žákovi se speciálními potřebami apod.

PRAKTICKÁ ČÁST

9 CHARAKTERISTIKA PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

9.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu je potvrdit úspěšnost dětí, které navštěvovaly přípravnou třídu v počátcích jejich školní docházky do první třídy a důležitost spolupráce rodiny a školy u dětí, u kterých je vzhledem k nutnosti odkladu školní docházky předpoklad, že by působení ve škole nemuselo být zcela úspěšné.

Vlastní průzkum byl prováděn na Základní škole Generála Janouška v Praze 9, kde bylo zjišťováno, zda se děti z přípravné třídy zapojily bez problémů do výuky v první třídě a zda na pozdější výukové výsledky žáků má vliv zapojení rodičů do života školy a zda rodiče mají zájem o výuku svých dětí.

9.2 Hypotézy

Stanovené hypotézy vycházejí z teoretických předpokladů vztahujících se k důležité roli přípravné třídy u dětí s odkladem školní docházky a rodiny, kdy obě instituce mohou vhodným výchovným a výukovým vedením významně ovlivnit budoucí školní docházku.

- 1) Děti z přípravné třídy zvládají dobře počáteční působení v 1. třídě.
- 2) Děti z přípravné třídy, u kterých rodiče projevují zájem o vzdělávání dítěte, zvládají i přes výskyt obtíží, které vedly k odkladu školní docházky, lépe školní výuku.

9.3 Použité metody a postupy

Pro zjištění výzkumného cíle a následnému ověření hypotéz jsou použity tyto metody:

- 1) Rozhovor.
- 2) Pozorování.
- 3) Studium dokumentů.

Rozhovory s učiteli přípravné třídy a druhých tříd jsou zjišťovány informace pro charakteristiku průzkumného vzorku respondentů. Styl rozhovoru byl zvolen strukturovaný a polostrukturovaný.

Vlastní pozorování probíhalo během vyučovacího procesu i mimo něj, hlavně však během výuky v přípravné třídě. Při pozorování byla použita výzkumná otázka, zda respondenti zvládají dovednosti potřebné pro vyšší ročníky po roční docházce do přípravné třídy. Pozorování bylo vyhodnoceno na základě odpovědí učitelů.

Při práci s dokumenty školy byly využity katalogové listy, zprávy z pedagogicko-psychologické poradny, žákovské knížky, dokumentace z třídních schůzek a z distanční výuky.

9.4 Průzkumný soubor

Vlastní průzkum byl prováděn v Základní škole Generála Janouška na Praze 9. Jde o školu sídlištní s družinou a školní jídelnou. Základní škola je obklopena zahradou, na které se nachází sportoviště, školní pozemky i prostory k relaxaci. Škola je úplná s prvním až devátým ročníkem. Školu navštěvuje více než pět set dětí. Součástí školy je přípravná třída.

Přípravná třída je umístěna v části budovy určené pro první stupeň. Na chodbě třídy slouží žákům malá herna se žebřinami. Samotná třída je dostatečně velká, umožňuje rozdělení na učebnu s lavicemi a tabulí a na herní část s kobercem a hračkami.

Škola se nachází uprostřed sídliště Černý Most. K budově jsou připojeny také dvě další části školy, přičemž jedna je tvořena třídami a jedna patří ke školní jídelně. Žáci se učí v kmenových i odborných učebnách, v učebnách s interaktivními tabulemi, využívají školní knihovnu i dílny pro výuku praktických a technických činností. Na školském poradenském pracovišti jsou k dispozici dva speciální pedagogové. K návštěvě není potřeba žádného doporučení. Komunikace s rodiči probíhá přes e-mail, webové stránky, telefonicky nebo dotazníkem.

V praktické části bude popsáno 20 respondentů, kteří navštěvovali přípravnou třídu, bude proveden průzkum po prvních ročnících a bude sledováno, zda, a popřípadě jak, se jejich práce a práce rodiny zlepšila. Do průzkumu byly zahrnuty děti, které plnily povinný rok předškolního vzdělávání v přípravné třídě ve školním roce 2016/2017, kdy byla výuka ve dvou přípravných třídách.

Tabulka 1: Charakteristika průzkumného vzorku respondentů

Jména respondentů	Pohlaví	Datum narození	Znevýhodnění
F. M.	chlapec	květen 2011	
M. R.	chlapec	srpen 2011	cizinec
S. B.	dívka	duben 2011	cizinec
K. V.	chlapec	prosinec 2010	cizinec
K. Ž.	dívka	prosinec 2010	sociální znevýhodnění
D. K.	chlapec	červenec 2011	
O. G.	chlapec	leden 2011	
D. S.	chlapec	prosinec 2010	sociální znevýhodnění
E. G.	dívka	srpen 2011	cizinec
K. G.	chlapec	srpen 2011	sociální znevýhodnění
D. M.	chlapec	červenec 2011	
A. S.	dívka	červen 2011	
V. V.	dívka	srpen 2011	
E. T.	dívka	srpen 2011	
Š. K.	chlapec	březen 2011	
P. I.	chlapec	červen 2011	cizinec
P. D.	chlapec	únor 2011	sociální znevýhodnění
R. B.	dívka	únor 2011	cizinec
D. D.	chlapec	duben 2011	cizinec
R. Z.	chlapec	leden 2011	sociální znevýhodnění

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

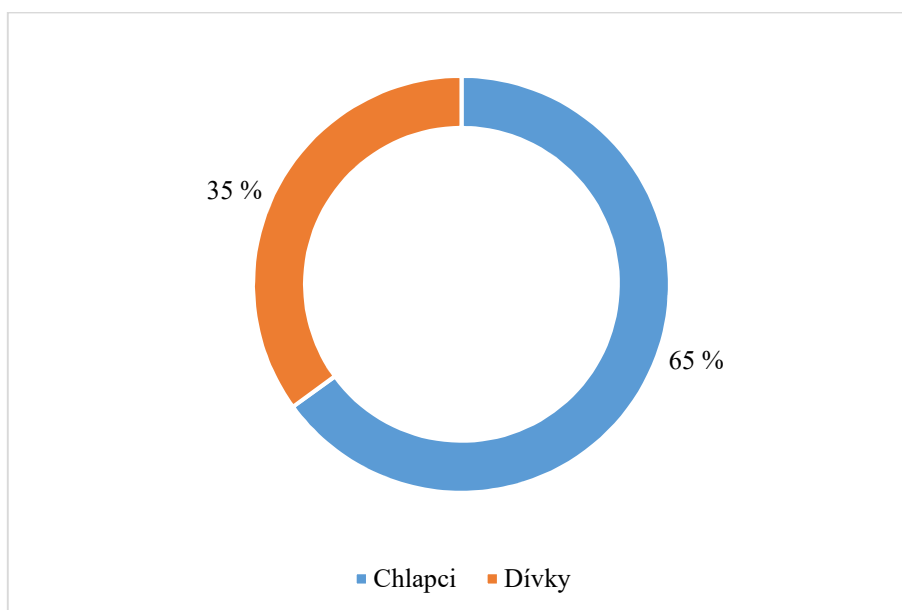
V tabulce 1 jsou zapsané základní informace vztahující se k respondentům. Celkem bylo do průzkumu zařazeno 20 žáků, kteří nyní navštěvují 3. třídu a docházeli v roce 2016/2017 do přípravné třídy. Jedná se o jejich datum narození, pohlaví a zjištění, zda je žák vychovávaný v cizojazyčném prostředí nebo patří mezi sociálně znevýhodněné rodiny. Všechny tyto zjištěné skutečnosti mohou být důvodem k odkladu školní docházky.

10 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

10.1 Zhodnocení průzkumného šetření

Respondenti podle pohlaví

Graf 1: Respondenti podle pohlaví v procentuálním vyjádření

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

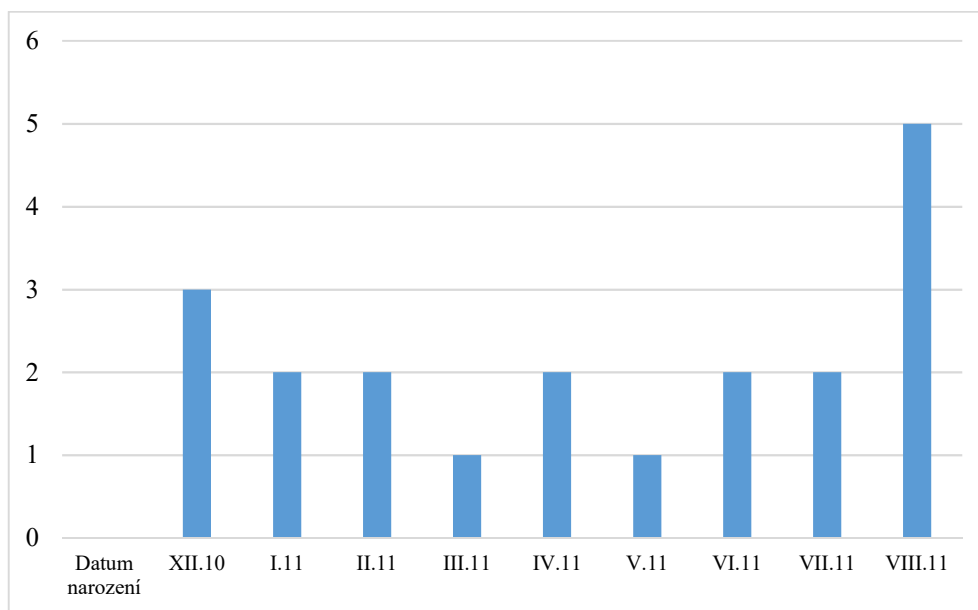
Graf 1 vytvořený podle tabulky 1 potvrzuje, že do přípravné třídy dochází více chlapců. Tento důvod odkladu povinné školní docházky byl mezi zmiňovanými důvody. Odklady školní docházky mají častěji chlapci než dívky.

Tabulka 2: Respondenti podle data narození

Datum narození	Počet respondentů
prosinec 2010	3
leden 2011	2
únor 2011	2
břene 2011	1
duben 2011	2
květen 2011	1
červen 2011	2
červenec 2011	2
srpen 2011	5

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 2: Složení respondentů podle data narození

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

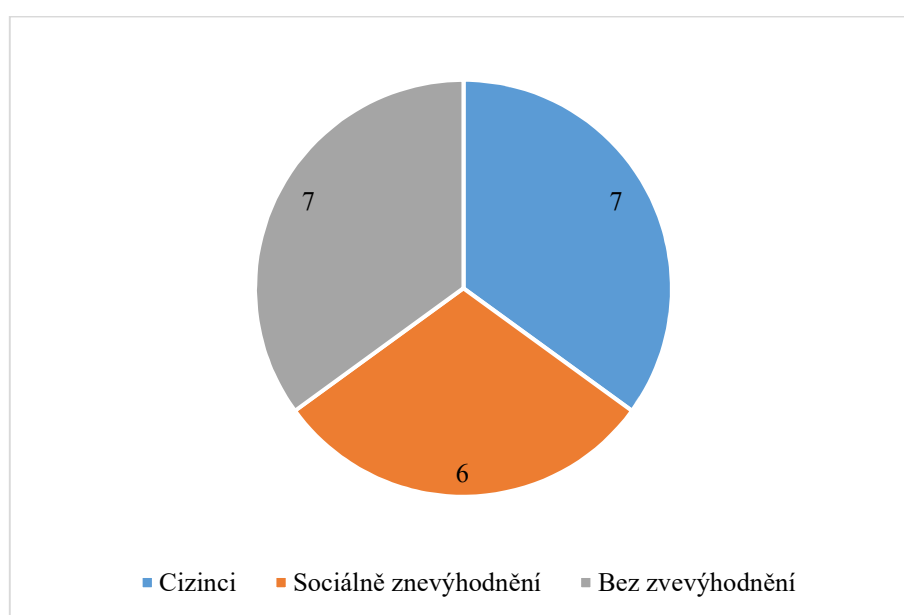
Z grafu 2, který vychází z tabulky 2, vyplývá, že tři žáci přípravného ročníku dostali odklad školní docházky ještě po přirozeném odkladu, který vycházel z data jejich narození v prosinci roku 2010. Nejvíce dětí v ročníku přípravné třídy bylo narozených v srpnu roku 2011, což vypovídá o tom, že důvodem k odkladu mohlo být, mimo jiné, narození v měsíci krátce před začátkem školního roku. Častým důvodem odkladu školní docházky je narození dítěte v letních měsících.

Tabulka 3: Srovnání respondentů vzhledem k dalšímu znevýhodnění – cizinci (odlišný mateřský jazyk), sociální znevýhodnění

Znevýhodnění	Počet respondentů
Cizinci	7
Sociální znevýhodnění	6
Bez znevýhodnění	7

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 3: Respondenti podle znevýhodnění

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Z uvedeného grafu 3 lze konstatovat, že pouze 7 respondentů z posuzovaného vzorku nemá k příčinám, které vedly k odkladu školní docházky, další znevýhodnění. Sedm dětí vychází z prostředí, kde je jako mateřský jazyk užíván jazyk jiný, či ze sociálně znevýhodněného prostředí. Obě tyto skutečnosti mohou být také důvodem k odkladu školní docházky.

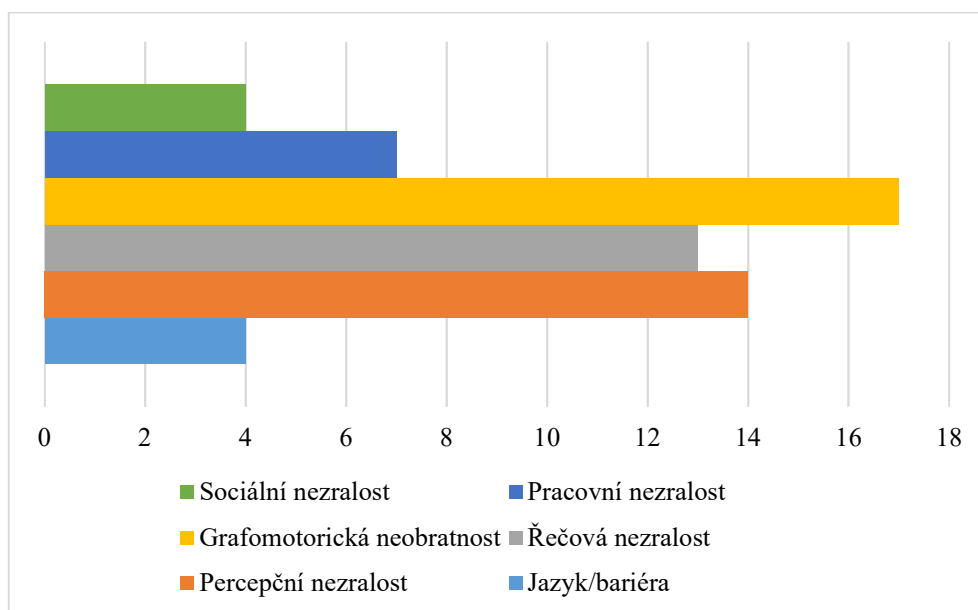
Tabulka 4: Příčiny odkladu školní docházky

Jména respondentů	Jazyk / bariéra	Percepční nezralost	Řečová nezralost	Grafomotorická neobratnost	Pracovní nezralost	Sociální nezralost
F. M.	N	A	A	A	N	N
M. R.	A	N	N	A	N	N
S. B.	N	A	N	A	A	N
K. V.	A	A	N	A	N	N
K. Ž.	N	A	A	A	A	N
D. K.	N	N	A	N	A	N
O. G.	N	A	N	A	A	A
D. S.	N	A	A	A	N	N
E. G.	N	N	A	A	N	N
K. G.	N	A	A	A	N	N
D. M.	N	A	A	A	A	N
A. S.	N	A	N	A	N	N
V. V.	N	N	A	A	N	N
E. T.	N	N	N	A	N	A
Š. K.	N	N	A	A	N	A
P. I.	N	A	A	A	N	N
P. D.	N	A	A	A	A	N
R. B.	A	A	N	N	N	A
D. D.	A	A	A	N	N	N
R. Z.	N	A	A	A	A	N

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Z tabulky 4 lze vyčíst, že všichni zkoumaní respondenti, mají uvedeny alespoň dva důvody odkladu školní docházky, u pěti z nich jsou uvedeny dokonce čtyři důvody odkladu školní docházky.

Graf 4: Příčiny odkladu školní docházky

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Z grafu 4 vytvořeného podle tabulky 4 vyplývá, že nejčastějším důvodem k odkladu školní docházky byla grafomotorická neobratnost, a to v sedmnácti případech z 20. Dalším nejčastějším důvodem byla percepční a řečová nezralost. U sedmi dětí vycházejících z cizojazyčného prostředí byla u čtyř z nich důvodem k odkladu jazyková bariéra.

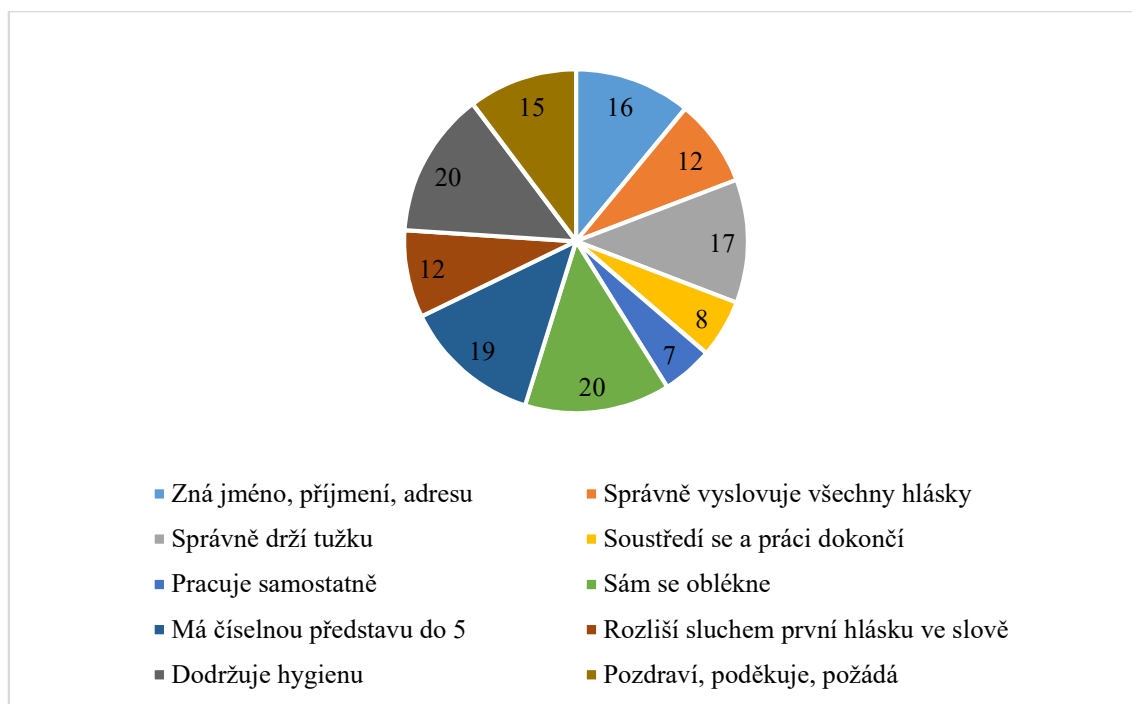
Tabulka 5: Zvládnutí dovedností potřebných pro úspěšný vstup do první třídy

Jméno respondentů	Zná jméno, příjmení, adresu	Správně vyslovuje všechny hlásky	Správně drží tužku	Soustředí se a práci dokončí	Pracuje samostatně	Sám se oblékne	Má číselnou představu do 5	Rozliší sluchem první hlásku ve slově	Dodrží hygienu	Pozdraví, poděkuje, požádá
F. M.	A	A	A	N	N	A	A	A	A	N
M. R.	N	N	A	N	N	A	A	N	A	A
S. B.	A	A	A	A	N	A	A	N	A	A
K. V.	A	A	A	A	N	A	A	A	A	A
K. Ž.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
D. K.	A	A	A	N	N	A	A	A	A	N
O. G.	N	N	A	N	N	A	A	A	A	N
P. S.	A	A	N	N	N	A	A	N	A	N
E. G.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
K. G.	A	A	A	N	N	A	A	N	A	A
D. M.	A	A	A	N	N	A	N	N	A	N
A. S.	A	N	A	A	A	A	A	A	A	A
V. V.	A	A	N	N	A	A	A	A	A	A
A. T.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
Š. K.	A	N	N	N	N	A	A	A	A	A
P. I.	A	N	A	N	N	A	A	N	A	A
P. D.	N	N	A	N	N	A	A	N	A	A
R. B.	A	N	A	A	A	A	A	A	A	A
D. D.	N	N	A	A	A	A	A	N	A	A
R. Z.	A	A	A	N	N	A	A	A	A	A

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 5: Zvládnutí dovedností potřebných pro úspěšný vstup do první třídy

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Z grafu 5, který byl vytvořen podle tabulky 5, bylo zjištěno, že z deseti zkoumaných oblastí byli úspěšní ve dvou oblastech všichni respondenti. Problém nebyl zaznamenán v sebeobsluze při oblékání a v dodržování osobní hygieny. V osmi ze zkoumaných oblastí uspěla více než polovina žáků. Ve dvou oblastech, schopnost samostatné práce a soustředění po dobu alespoň 15 minut, uspěla méně než polovina z vytvořeného vzorku dětí. Tyto dvě oblasti se jeví jako nejslabší. Ve většině zkoumaných oblastí se podařilo po roce docházky do přípravné třídy odstranit slabě stránky jedinců, které vedly k odkladu školní docházky.

Tabulka 6: Míra spolupráce rodiny a školy v průběhu dvou let školní docházky

Jména respondentů	Reakce na výzvy	Třídní schůzky	Akce školy	Distanční výuka	Zajištění reedukací	Domácí příprava
F. M.	A	A	A	A	N	A
M. R.	A	A	A	A	A	A
S. B.	A	A	A	A	A	A
K. V.	A	A	N	A	N	N
K. Ž.	N	A	A	N	N	N
D. K.	A	A	A	A	A	A
O. G.	N	N	N	A	N	N
D. S.	N	A	N	A	N	N
E. G.	A	A	A	A	A	A
K. G.	N	N	A	N	N	N
D. K.	N	N	N	A	N	N
A. S.	A	A	A	A	A	A
V. V.	A	A	A	A	A	A
E. T.	A	A	A	A	A	A
Š. K.	A	A	A	A	A	A
P. I.	A	A	N	A	N	N
P. D.	N	N	N	A	N	N
R. B.	A	A	N	A	A	A
D. D.	A	A	A	A	A	A
R. Z.	A	A	N	N	N	N

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Z tabulky 6 lze zjistit, že u 11 dětí z posuzovaného vzorku je spolupráce s rodinou zcela bezproblémová nebo téměř bezproblémová. Rodiče se zajímají o domácí přípravu svých dětí a o dění ve škole.

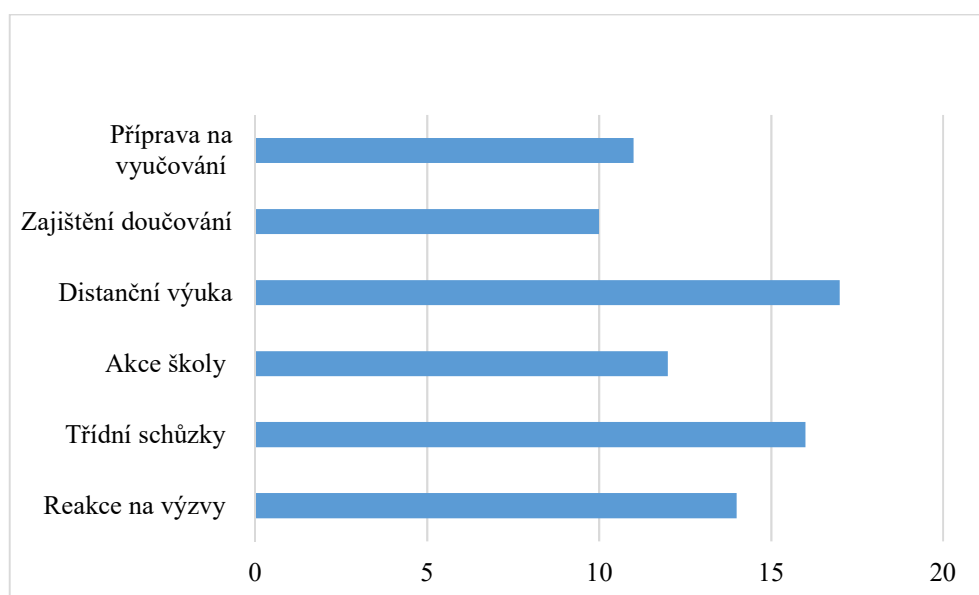
Naopak s rodinami šesti posuzovaných dětí je spolupráce složitá. Rodina nespolupracuje ve čtyřech a více oblastech.

Tabulka 7: Zájem rodičů ve zkoumaných oblastech

Zkoumaná oblast	Počet kladných odpovědí
Reakce na výzvy	14
Třídní schůzky	16
Akce školy	12
Distanční výuka	17
Zajištění doučování	10
Příprava na vyučování	11

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 6: Zájem rodičů ve zkoumaných oblastech

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Z grafu 6 lze vyčíst, že nejproblémovější je oblast zajištění domácího doučování nebo docházky na školní reedukace, která je následována problémy v přípravě na vyučování. Pod tuto přípravu byla zahrnuta příprava pomůcek a vypracovávání domácích úkolů. Jako kladná se jeví účast na distanční výuce. Podmínkou pro kladné hodnocení distanční výuky byla účast alespoň ze 75 %. Takto se distanční výuky účastnilo 17 z 20 respondentů. Více než 3/4 rodičů se účastní třídních schůzek, na výzvy v žákovské knížce reaguje však méně než 3/4 rodičů. Děti, u kterých je problém s přípravou do školy, se také neúčastní se svými rodiči školních akcí.

Tabulka 8: Porovnání zájmu rodičů o školní a mimoškolní aktivity a průměr školního hodnocení na konci 2. ročníku

Jméno respondenta	Zájem ve zkoumaných oblastech	Průměr na konci 2. ročníku
F. M.	5	1,5
M. R.	6	1,37
S. B.	6	1,12
K. V.	3	1,75
K. Ž.	2	1,75
D. K.	6	1,37
O. G.	1	2,12
D. S.	2	1,87
E. G.	6	1
K. G.	1	1,75
D. M.	1	2,75
A. S.	6	1
V. V.	6	1,12
E. T.	6	1,12
Š. K.	6	1,37
P. I.	3	1,75
P. D.	1	2,37
R. B.	5	1,25
D. D.	6	1,12
R. Z.	2	2

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

V tabulce 8 lze pozorovat závislost mezi zájmem o výuku a výsledky hodnocení na konci 2. třídy. U žáků, kde se rodiče zajímali o výuku, docházeli na třídní schůzky, reagovali na zprávy v žákovské knížce, kontrolovali připravenost na výuku, je hodnocení na vysvědčení lepší. U žáků, jejichž rodiče projevují zájem malý nebo téměř žádný, jsou školní výsledky mnohem horší. Ve třech případech se průměr známek vyšplhal nad 2,0.

10.2 Verifikace hypotéz

V předchozí kapitole byly uváděny informace o respondentech – pohlaví, měsíc a rok narození, případné znevýhodnění, s kterým nastupují do přípravné třídy, příčiny odkladu školní docházky a úspěšnost zapojení do první třídy po roce docházky

do přípravné třídy, míra zapojení rodičů do života školy a školní práce (reakce na výzvy, účast na třídních schůzkách, na distanční výuce, akcích školy, plnění domácích povinností, zajištění případného doučování). Veškeré tyto informace byly zjišťovány pomocí studia dokumentace, rozhovory s učiteli žáků, pozorováním.

Hypotéza 1:

- Děti z přípravné třídy zvládají dobře počáteční působení v 1. třídě.

K ověření hypotézy 1 slouží především tabulky 4, 5 a grafy 4, 5.

V tabulce 4 a v grafu 4 jsou zaznamenány příčiny odkladu školní docházky, tedy oblasti, které by se měly vhodným působením v přípravné třídě rozvinout. Je zřejmé, že nejvíce dětí mělo jako důvod k odkladu stanovanou grafomotorickou neobratnost, která byla následována percepční a řečovou nezralostí.

V tabulce 5 a v grafu 5 je zaznamenáno deset oblastí, které má zvládnout školák na počátku první třídy. V osmi z posuzovaných oblastí více než polovina žáků vykazovala známky připravenosti pro první třídu a neměla problém obstát mezi dětmi, které nenastupovaly do školy po odkladu školní docházky, vykazovaly tedy školní zralost již v šesti letech. Problematické se zdají pouze oblasti samostatnosti při práci a výdrž při práci. Zde byla nutná větší asistence učitelů.

Tento výzkum potvrdil, že děti z přípravné třídy dobře zvládají vstup do první třídy a vyrovnají se svým spolužákům. Přípravná třída je dostatečně připravila na úspěšné zahájení školní docházky. Role přípravné třídy je významná pro další školní vzdělávání.

Hypotéza 2:

- Děti z přípravné třídy, u kterých rodiče projevují zájem o vzdělávání svého dítěte, zvládají i přes výskyt obtíží, které vedly k odkladu školní docházky, lépe školní výuku.

K ověření hypotézy 2 pomohou tabulky 6 a 7.

V tabulce 6 jsou zaznamenány sledované oblasti spolupráce rodiny a školy a míra spolupráce u rodičů sledovaných žáků druhé třídy. V tabulce 7 a v grafu 7 lze vysledovat oblasti, v kterých se rodiče nejméně či nejvíce angažují. V poslední tabulce 7 je možné vysledovat závislost na míře spolupráce a průměrném hodnocení na konci školního roku druhé třídy. U dětí, jejichž rodiče se v průběhu dvou let školní docházky zajímali o život ve škole a spolupracovali se školou, je hodnocení na konečném vysvědčení znatelně lepší než u dětí, jejichž rodiče se školou spolupracovali méně nebo téměř vůbec.

Tento výzkum potvrdil, že děti, jejichž rodiče spolupracují se školou a zajímají se o školní přípravu svých dětí, lépe ve škole prospívají, dosahují lepších výsledků.

ZÁVĚR

Vstup do první třídy základní školy je velkým zlomem v životě pro všechny děti, jak pro ty, které povinný rok školní docházky absolvovaly v mateřské škole, tak pro děti z přípravného ročníku.

Do přípravného ročníku nastoupily děti s odkladem školní docházky. Tento odklad by jim měl pomoci rozvinout slabé stránky a zvládnout dovednosti, vědomosti a návyky, které budou potřebovat k úspěšnému vstupu do první třídy. Z předškoláků se stanou školáci zralí pro předškolní docházku.

K tomu, aby se z dětí docházejících do přípravné třídy stali malí připravení školáci, je třeba cíleného vedení odborníků a prostředí, které bude děti ve výuce podporovat a bude jim pomáhat. Důležitými osobami v tomto prostředí bývají nejčastěji rodiče.

Z průzkumné části bakalářské práce vyplývá, že děti nenastupují do první třídy z různých příčin. Mezi tyto příčiny patří nejčastěji potíže s grafomotorikou, řečí nebo vnímáním. Díky odbornému vedení tyto problémy, které vedly k odkladu školní docházky, bývají zcela nebo z podstatné části odstraněny. Děti, které absolvovaly přípravnou třídu, úspěšně zvládnou vstup do první třídy, vyrovnají se ostatním dětem. Přípravná třída splnila svou roli, připravila děti na bezproblémové začlenění do vzdělávání.

Z další části práce vyplývá, že čím více je rodinné prostředí nakloněno školní práci, tím lepší je to pro dítě. Zájem rodičů o prospěch dítěte se projevuje v různých směrech, od spolupráce s učitelem až po pomoc se školní přípravou a dohled nad distančním vyučováním.

Spolupráce mezi pedagogy a rodiči je důležitá v každé třídě základní školy. Díky ní jsou žáci schopni dosáhnout lepších výsledků a mít lepší startovní čáru k dalšímu vzdělávání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, Pavla KUNCOVÁ a Patricie KRUŠINOVÁ, 2004. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?: [co potřebuje budoucí prvňáček umět a znát]*. Brno: Computer Press. Rozvoj osobnosti (Computer Press). ISBN 80-7226-637-3.

FRANCLOVÁ, Marta, 2013. *Zahájení školní docházky*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4463-6.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA, 2011. *Sociologie výchovy a školy*. 3. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0042-0.

HORKÁ, Hana a Zora SYSLOVÁ, 2011. *Studie k předškolní pedagogice*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5467-7.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén. ISBN 80-85824-06-X.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed., 2015. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 3. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0977-5.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ, 1998. *Pedagogický slovník*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1.

ŘÍČAN, Pavel, 2014. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. 3. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0772-6.

ŠOTOLOVÁ, Eva, 2001. *Vzdělávání Romů*. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-0277-0.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2004. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1187-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

POSPÍŠILOVÁ, Ivana, 2021. Kdy má mít budoucí prvňáček skutečně odklad. In: *Šance dětem* [online]. [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/kdy-ma-mit-budouci-prvnacek-skutecne-odklad-209.html>

Základní škola Bochov, 2020. [online]. [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <http://www.zsbochov.cz/>

Základní škola Generála Janouška v Praze 9, 2019. [online]. [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: www.zsgegenjanouska.cz

Základní škola Lipník nad Bečvou, 2020. [online]. [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.zslipnik.cz/>

Základní škola Česká Třebová, 2011. Přípravná třída [online]. [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: http://zpravodaj.probit.cz/2011/1_11web/Pripravna_trida-zapis.htm

Legislativní zdroje

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 563/2005 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Charakteristika průzkumného vzorku respondentů	41
Tabulka 2: Respondenti podle data narození	44
Tabulka 3: Srovnání respondentů vzhledem k dalšímu znevýhodnění – cizinci (odlišný mateřský jazyk), sociální znevýhodnění	45
Tabulka 4: Příčiny odkladu školní docházky.....	46
Tabulka 5: Zvládnutí dovedností potřebných pro úspěšný vstup do první třídy	48
Tabulka 6: Míra spolupráce rodiny a školy v průběhu dvou let školní docházky	50
Tabulka 7: Zájem rodičů ve zkoumaných oblastech	51
Tabulka 8: Porovnání zájmu rodičů o školní a mimoškolní aktivity a průměr školního hodnocení na konci 2. ročníku.....	52

Seznam grafů

Graf 1: Respondenti podle pohlaví v procentuálním vyjádření	43
Graf 2: Složení respondentů podle data narození	44
Graf 3: Respondenti podle znevýhodnění.....	45
Graf 4: Příčiny odkladu školní docházky	47
Graf 5: Zvládnutí dovedností potřebných pro úspěšný vstup do první třídy	49
Graf 6: Zájem rodičů ve zkoumaných oblastech	51

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kryštof Kašík

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Role přípravné třídy pro děti s odkladem školní docházky v Praze 9

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 46

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: Mgr. Martina Bürgerová